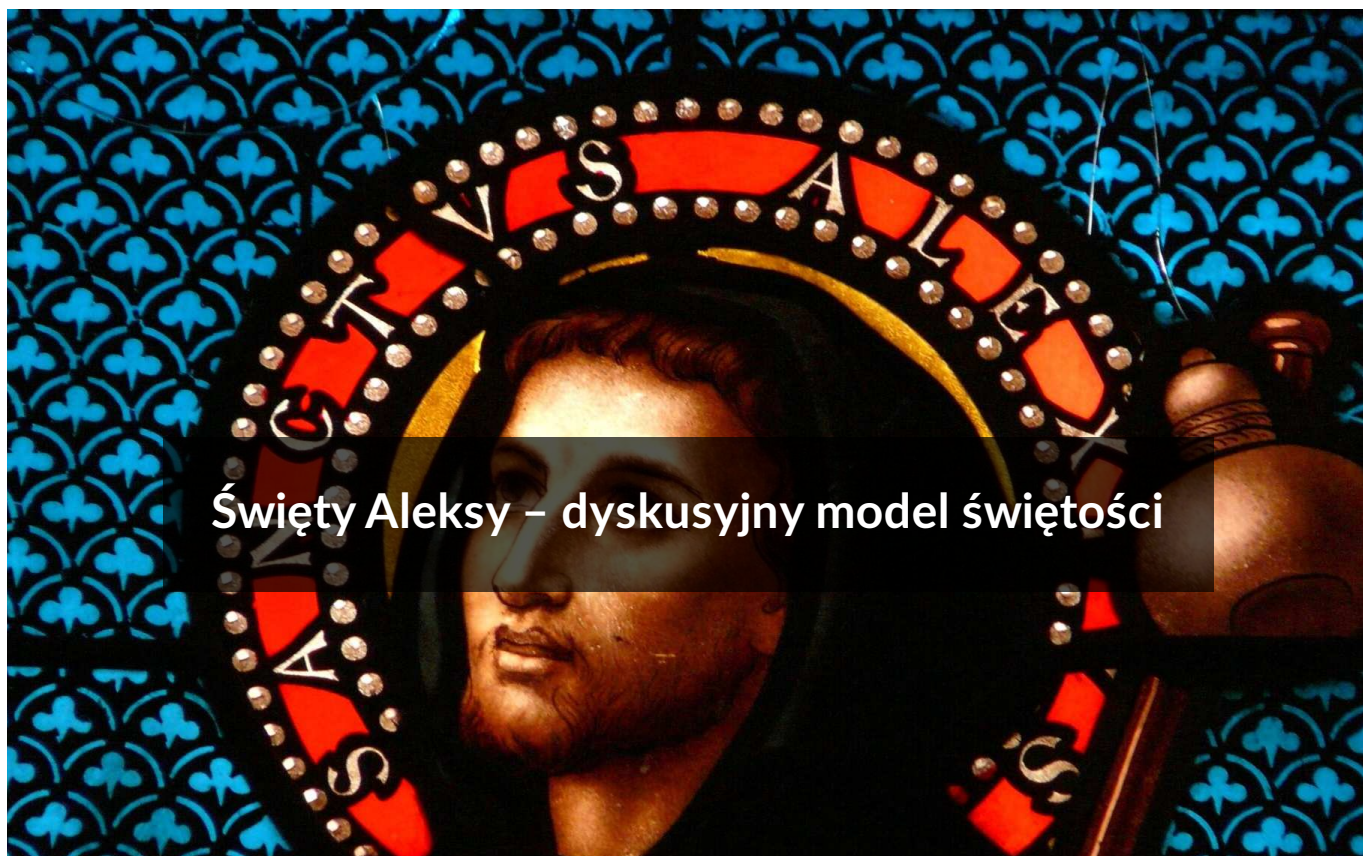

Święty Aleksy – dyskusyjny model świętości

Bibliografia:

- Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.
- Źródło: Stanisław Grochowiak, *Święty Szymon Słupnik*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Warszawa 2021, s. 9–10.
- Źródło: *Opowieść małżonki świętego Aleksego*, [w:] Kazimiera Iłłakowiczówna, *Poezja naszego wieku. Antologia wierszy publikowanych po 1918 roku*, oprac. Witold Kaliński, Warszawa 1982, s. 29–32.
- Źródło: *Dialog mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, [w:] Wojciech Ryszard Rzepka, Wiesław Wydra, *Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543*, Wrocław 1995, s. 268.

Święty Aleksy – dyskusyjny model świętości

Święty Aleksy

Źródło: Père Igor [czyt. pier igo], witraż, Église Saint-Pierre-ès-Liens [czyt. pier eglis sę pier es lie] (Pomport), licencja: CC BY-SA 3.0.

'Pamiętajcie o swych przełożonych, którzy głosili wam słowo Boże, i rozpamiętując koniec ich życia, naśladowujcie ich wiarę' (Hbr 13,7).

Na początku chrześcijanie nie czynili obiektem kultu żadnych stworzeń. W Piśmie Świętym znaleźć można jednak słowa uznania dla ofiary, jaką ponieśli podczas pełnienia swej misji Jan Chrzciciel czy św. Szczepan. Ponieważ w pierwszych wiekach chrześcijanie doświadczali licznych prześladowań, przybywało znaczących postaci, które zmarły śmiercią męczeńską. Dostrzegano analogie pomiędzy ofiarą męczenników Kościoła a ofiarą Chrystusa. Obok otoczonej czcią grupy 'deesis', obejmującej obrazowym przedstawieniem Chrystusa, Marię i Jana Chrzciciela, niebawem, bo już w pierwszych wiekach chrześcijaństwa rozpoczęto kultem otaczać również groby, a później wizerunki męczenników. Męczeństwo w oczach wiernych czyniło podstawy Kościoła wiarygodnymi. Idąc za myślą Tertuliana, podkreślano, że 'Sanguis martyrum – semen christianorum' (krew męczenników – posiewem chrześcijan), a istotą kultu świętych jest zjednoczenie w Chrystusie poprzez powtórzenie jego ofiary, udział w niej. W wiekach późniejszych, gdy prześladowania

osłabły, naśladowanie ofiary męczeństwa Syna Bożego symbolizował ascetyczny tryb życia. Naśladownictwo stanowiło – i nadal stanowi – istotny aspekt kultu świętych, gdyż to ich życie pełni rolę przykładu wskazującego wiernym, czym mają się kierować, by przez udział w ofierze Chrystusa dojść do zjednoczenia z Bogiem. Z czasem wybór drogi skomplikowało ukształtowanie się dwóch wzorów postępowania: ascetycznego, uosobianego z postacią św. Aleksego i przeciwnego mu, wiążanego ze św. Franciszkiem z Asyżu, wzoru afirmującego świat stworzony. Asceza podkreślała marność pełnego cierpienia świata doczesnego przeciwstawianego wizji zbawienia w Bogu, podczas gdy św. Franciszek w świecie doczesnym dostrzegał piękno dzieła Bożego, a drogę ku zbawieniu poprzez niesienie ulgi w cierpieniu związanym z życiem wszystkich stworzeń, a zatem i nas samych. Wierni mogą liczyć na wstawiennictwo świętych, należy jednak podkreślić, że niezależnie od wybranej drogi do zbawienia, możliwe jest wzajemne wstawiennictwo wszystkich uczestników wspólnoty Kościoła – zarówno żyjących, jak i zmarłych i nie ogranicza się tej możliwości jedynie do tych, których otaczano szczególnym kultem świętości.

Już wiesz

Skorzystaj z dostępnych źródeł i wymień warunki, jakie należy dziś spełnić, aby zostać uznanym za świętego przez Kościół katolicki. Rozważ, czy zasady te były zawsze takie same.

Wzorzec świętego

Prawosławna Ikona Aleksego z Rzymu, Rosja, XIX w.

Źródło: Sibeaster, domena publiczna.

Sztuka średniowieczna w znaczącym stopniu miała charakter [parenetyczny](#). Jej funkcja polegała na tworzeniu wzorców osobowych: władcy, rycerza i świętego, które należało naśladować. Do połowy IV wieku rozpowszechniony był wzorzec męczennika jako świętego. Przyjęcie chrześcijaństwa przez cesarstwo rzymskie ukształtowało nowy model świętości. Jednym z nich był wzorzec świętego, który inaczej niż męczennik naśladował Chrystusa, nie przelewając krwi. Nie groziła mu więc męczeńska śmierć za wiarę, ponieważ służenie Bogu polegało na wyrzeczeniu się dóbr doczesnych i umartwianiu ciała oraz duszy. Gdy chrześcijaństwo stało się religią oficjalną, śmierć w imię wiary nie należała już do podstawowych dróg prowadzących do [kanonizacji](#). Kolejnym sposobem realizowania modelu świętości okazało się odpowiednie, czyli bogobojne, życie, zgodne z zasadami Dekalogu.

Jednak do kanonizacji potrzebne było coś jeszcze – dążenie do doskonałości duchowej lub zbawienia duszy przez ascezę tak jak św. Aleksy.

Anonimowa legenda

Legenda o św. Aleksym, wydawana też pod tytułem [Vita sancti Alexii rikmice](#), jest obszernym, wierszowanym dziełem [hagiograficznym](#). Tytuł wskazuje

na przynależność gatunkową dzieła: to legenda. Wyraz ten pochodzi od łacińskiego czasownika *lego, legere* – czytam, czytać. Był to przede wszystkim utwór do czytania (lub do słuchania). Podstawową cechą legendy jest obecność fantastyki, cudowności. Święci przecież czynili cuda.

Pierwsze wersje *Legendy o św. Aleksym* powstały prawdopodobnie już w V w. n.e. Na zachód Europy utwór dotarł z Bizancjum, w kolejnych stuleciach zyskiwał coraz większą popularność. Polska wersja tekstu pochodzi z połowy XV wieku.

Kolegiata w Tumie pod Łęczycą nosi wezwanie Najświętszej Maryi Panny i św. Aleksego. Tum był jednym z najwcześniejszych miejsc kultu Aleksego w Polsce.

Źródło: Chrumps [czyt. czramps], licencja: CC BY-SA 4.0.

” Legenda o św. Aleksym (*Vita sancti Alexii rikmice*)

Ach, krolu wieliki nasz,

[Coż Ci dzieją Męszyjasz,](#)

Przydaj rozumu k mej [rzeczy,](#)

Me sierce bostwem [obleczy,](#)

Raczy mię mych grzechow pozbawić,

Bych mógł o twych świętych prawić.

Żywot jednego świętego,
Coż miłował Boga swego,
Cz tę w jednych księgach o nim.
Kto chce słuchać, ja powiem.

[...]

Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.

Ćwiczenie 1

Określ, kto i do kogo zwraca się w przywołanym fragmencie *Legendy*...

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, czego pragnie autor tekstu.

Ćwiczenie 3

Omów, czy autor *Legendy o św. Aleksym* był naocznym świadkiem wydarzeń, które opisuje.

” Dialog Mistrza Polikarpa ze Śmiercią

Gospodzinie wszechmogący,
Nade wszystko stworzenie większy,
Pomoży mi to działo słożyć,
Bych je mogł pilnie wyłożyć
Ku twej fały rozmnożeniu,
Ku ludzkiemu polepszeniu!
Wszystcy ludzie, posłuchajcie,
Okrutność śmirci poznajcie! –
Wy, co jej nizacz nie macie,
Przy skonaniu ją poznacie.
Bądź to stary albo młody,
Żadny nie ujdzie śmiertelnej szkody;
Kogo koli śmierć udusi,

Każdy w jej szkole być musi;
Dziwno się swym żakom stawi,
Każdego żywota zbawi.
Przykład o tem chcę powiedzieć,
Słuchaj tego, kto chce wiedzieć!

Źródło: *Dialog mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, [w:] Wojciech Ryszard Rzepka, Wiesław Wydra, *Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543*, Wrocław 1995, s. 268.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj fragment *Dialogu Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*. Wskaż podobieństwa między oboma tekstami. Sformułuj wniosek, jaki można wysnuć z tego porównania.

Ćwiczenie 5

Na podstawie *Legendy o świętym Aleksym* wymień cechy legendy hagiograficznej.

Ćwiczenie 6

Określ, w jaki sposób utwór docierał do odbiorców.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, w jaki sposób *Legenda o świętym Aleksym* wpisuje się w średniowieczny nurt literatury parenetycznej.

Skąd pochodził Aleksy?

” Legenda o św. Aleksym

(*Vita sancti Alexii rikmice*)

W Rzymie jedno panię było,
Coż Bogu rado służyło.

A miał barzo wielki dwor,

[Procz panosz](#) trzysta rycerzow,

Co są mu zawždy służyli,
Zawždy k jego stołu byli.
Chował je na wielebności i na
krasie,
Jimiał koždy swe złote pasy.
Chował siroty i wdowy,
Dał jim osobne trzy stoły.
Za czwartym pielgrzymi jedli,
Ci ji do Boga przywiedli.
Eufamijan jemu dziano
Wielkiemu temu panu,
A żenie jego dziano Aglijas;
Ta była ubostwu w czas.
Był wysokiego rodu,
Nie miał po sobie żadnego
plódu.
Więc-ci jęli Boga prosić,
Aby je tym darował,
Aby jim jedno plemię dał –
Bog tych prośby wysłuchał.
A gdy się mu syn narodził,
Ten się w lepsze przygodził:
Więc mu zdziano Aleksy,
Ten był oćca barzo lepszy.

Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.

Św. Aleksy, zwany Mężem Bożym, XVII wiek. Miasto, na którego tle uwieczniono sylwetkę świętego, z pewnością nie przypomina Rzymu. Być może jest to Laodycea albo Edessa (inne miejsce pobytu Aleksego), ale niewykluczone, że twórca tak wyobrażał sobie właśnie Rzym. Typowo wschodnia architektura miasta przypomina, że Aleksy to święty, który jest do dziś ważny dla prawosławia.

Źródło: a. nn., ikona, domena publiczna.

Ćwiczenie 8

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij, w jaki sposób Eufamijan i Aglijas wypełniają Boże przykazanie.

Ćwiczenie 10

Rozważ, czy pochodzenie Aleksego stanowiło dla niego przeszkodę na drodze do świętości.

Ćwiczenie 11

Wyjaśnij, dlaczego narodziny św. Aleksego są cudem. Przywołaj podobne przykłady z Biblii.

Polecenie 1

Stwórz w formie mapy myśli katalog wartości chrześcijańskich, które przekazali rodzice Aleksemu.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Początek drogi ku świętości

” Legenda o św. Aleksym (Vita sancti Alexii rikmice)

Ten więc służył Bogu rad.

Iże był star dwadzieścia k temu cztery lata,

Więc k niemu rzekł ociec słowa ta:

'Miły synu, każę tobie,

Pojim zajęgoć żonę sobie;

Której jedno będziesz chcieć,

[...]

Syn odpowie oćcu swemu,

Wszeko słuza starszemu:

'Oćcze, wszekom ja twoje dziecię,

Wiernie dałbych swój żywot prze cię.

Cokole mi chcesz kazać,

Po twej woli ma się to zstać!

A więc mu cesarz dziewkę dał –

A papież ji s nią oddał.

[...]

K[t]orej krolewnie Famijana dziano,

Co ją Aleksemu dano,

[...].

A gdy się s nią pokładał,

Tej nocy s nią gadał.

Wrociał zasię pirścień jej,

A rzekł tako do niej:

'Ostawiam cię przy twym dziewstwie,

Wroc mi ji, gdy będziwa oba w niebieskim krolewstwie.

Jutroć się bierzę od ciebie

Służy[ć] temu, což ci jest w niebie;

[...]

Miła żono, każę tobie,

Służy Bogu w kaźdej dobie,

Ubogie karmi i odziewa[j],

Swych starszych nigdy nie gniewa[j];

[Chowa[j] się w[e] czci i w kaźni],

Nie traci nijednej przyjaźni'.

Krolewna odpowie jemu:

'Mam też dobrą wolę k temu,

Namilejszy mężu moj,

Tego się po mnie nic nie boj;

Kaźdy członek w mym żywocie

Chcę chować w kaźni i w cnocie;

Jinako po mnie nie wzwiesz,

Dojad ty żyw, ja też'.

[A jeko zajutra](#) wstał,
Od obiada się precz brał;
O tym nikt nie wiedział,
Jedno żona jego,
Ta wiedziała od niego.
Nabrał sobie srebra, złota dosyć,
Co go mógł piechotą nosić;
Więc się na morze wezbrał,
A ociec w żalosc[i] ostał.
[...]
Rozdał swe [rucho](#) zebrakom,

Śrebro, złoto popom, żakom.
Więc sam pod kościołem siedział,
A o jego [księstwie](#) nikt nie wiedział.
[...]
Eż się zstało w jeden czas,
[Wstał z obraza Matki Bożej obraz.](#)
Szedł do tego człowieka,
[Jen się kluczem opieka,](#)
I rzekł jest tako do niego:
'Wstań, puści człowieka tego,
Otemkni mu kościół Boży,
[Ać](#) na tym mrozie nie leży'.
Żak sie tego barzo lęknął,
Wstawszy, kościół otemknął.
To się nie jedno dziejało,
Ale się często dziejało.
Więc żak powiedał każdemu,
I staremu, i młodemu.

A gdyż to po nim uznali,
Wielką mu fałę dali.
Za świętego ji trzymano
I wiele mu prze Bog dawano.

Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.

Ślub św. Aleksego, 1541

Źródło: Garcia Fernandes, domena publiczna.

Ciekawostka

Imiona bohaterów *Legendy*... są tzw. 'nazwami mówiącymi', tzn. zawierają pewną informację. Aleksy (z gr. *alexis*) oznacza 'ten, który pomaga'; Eufamijan (Eufemian) wywodzi się od gr. *éuphemos*, czyli 'pomyślny, święty'; Aglijas (Aglæe) natomiast ma źródła w przymiotniku *aglaós*, oznaczającym 'światny, wspaniały, szlachetny'.

Ćwiczenie 12

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Ustal, czy interwencja Matki Bożej w sprawie Aleksego jest wyznacznikiem legendy hagiograficznej.

Ćwiczenie 14

Wyjaśnij, z jakich wartości zrezygnował św. Aleksy, aby przybliżyć się do Boga.

Ćwiczenie 15

Wyjaśnij, jak można rozumieć ucieczkę Aleksego od świata.

Ćwiczenie 16

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

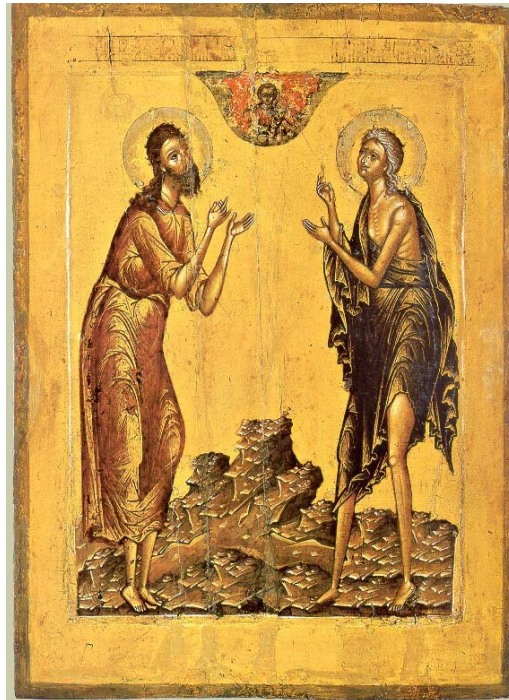
Ćwiczenie 17

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 2

Rozważ, czy postawa ascetyczna zapewniła Aleksemu szczęście. Przedstaw swoje ustalenia w formie mapy myśli.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Św. Aleksy i św. Maria Egipcjanka, XVII wiek.

Źródło: a. nn., ikona, domena publiczna.

Ćwiczenie 18

Wyjaśnij, co łączy ikonę *Św. Aleksy i św. Maria Egipcjanka* z *Legendą o św. Aleksym*. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu dzieł.

Definicja: asceza

(gr. *áskēsis* – 'ćwiczenie') – postawa życiowa polegająca na dobrowolnej rezygnacji z określonych dóbr oraz praktykach umartwiania ciała (np. odmawianie sobie pokarmu, biczowanie, ograniczanie snu); celem życia ascetycznego jest dążenie do wewnętrznej doskonałości, której warunkiem jest odwrócenie się od materialnych i doczesnych przyjemności na rzecz rozwoju duchowego; wszelkie umartwienia mają zostać nagrodzone np. życiem wiecznym w niebie

Powrót do ojca

” Legenda o św. Aleksym (Vita sancti Alexii rikmice)

Steskszy sobie ociec jego,

Prze swego syna jedynego,

Rozsłał po wszym ziemiach lud

I zadał jim wielki trud,
Strawili wielki pieniądz,
Swego [księdza](#) szuk[aj]ąc.

[Tu ji nadjeli](#)

W jednym mieście, [w Jelidocni](#).

Nie znał go jeden, [jeko](#) drugi,
[...]

A nie poznał żadny jego,

A oócu są powiedzieli:

'Nigdziejsmy go nie widzieli.'

[...]

A więc świętemu Aleksemu,

Temu [księdzu](#) wielebnemu,

Nieluba mu fała była,

Co się mu [ondzie](#) wodziła.

Tu się wezbrał [jeko mogę](#),

Wsiadł na morze [w kogę](#),

Brał się do ziemie, do jednej,

[Do miasta Tarsa w Syryjej](#).

[...]

Więc się wiatr obrocił,

Ten ci [ji] zasię nawrocił.

A gdy do Rzyma [przyjął](#), Bogu dziękował,

Iż do swej ziemie przygnał.

A rzekąc: 'Już tu chcę cirzpieć

Mękę i wsztki złe file [jimieć](#).

U mego oóca na dworze,

Gdym nie przebył za morze.'

Potkał [na żorawiu](#) oóca swego

Przed grodem i jął go prosić:

'W jmię Syna Bożego
I dla syna twego, Aleksego,
A racz mi swą jełmużnę dać,
Bych mógł ty odrobiny brać,
Co będą z twego stoła padać'.

[...]

Tu [pod wschodem](#) leżał,
Každy nań pomyje [złą wodę](#) lał.
A leżał tu sześćnaście lat,
Wsztko cirpiał Bog rad;
[Siodmego](#) lata zamorzon był,
Co sobie nic nie czynił.
A więc gdy już umrzeć miał,
Sam sobie list napisał
I ścisnął ji twardo w ręce,
Popisawszy swoje wsztki męki
I [wsztki skutki](#), co je płodził,
Jako się na świat narodził.

Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.

Ćwiczenie 19

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 3

Stwórz mapę myśli. Ustal, czy Aleksy realizował wzorzec świętego-ascety.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Śmierć świętego

” Legenda o św. Aleksym (Vita sancti Alexii rikmice)

A gdy Bogu duszę dał,
Tu się wielki dziw zstał:
Samy zwony zwończyły,
Wsztki, co w Rzymie były.
Więc się po nim pytano,
Po wsztkich domiech szukano;
Nie mogli go nigdzie najć,
A wżdy nie chcieli przestać.
Jedno młode dziecię było,
To jim więc [wzjawilo](#),
A rzekąc: '[Aza](#) wy nie wiecie o tym,
Kto to umarł? Jać wam powiem.
U Eufamijanać leży,
O jimże ta fała bieży;
Pod wschodem ji najdziecie,
Acz go jedno szukać chcecie'.
Więc tu papież z kardynały,
Cesarz z swymi kapłany
Szli są k niemu z chorągwiemi,
A zwony wżdy zwończyły same;
Tu więc była ludzi [siła](#),
Silno wielka ciszczba była.
[Kogokole para zaleciała](#)
Od tego świętego ciała,
[Ktory le](#) chorobę miał,
[Natemieście](#) zdrow ostał.

[...]

Chcieli mu list z ręki wziąć,
Nie mogli go mu wziąć:
Ani cesarz, ani papież,
Ani [wsz[y]tko kapłaństwo także]

Źródło: *Legenda o świętym Aleksym*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym.html>.

Ćwiczenie 20

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 21

Ustal, jakie wydarzenia po śmierci Aleksego świadczą o jego świętości.

Ćwiczenie 22

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 23

Wyjaśnij, na czym polega ars moriendi św. Aleksego.

Ćwiczenie 24

Rozważ, na czym polega świętość Aleksego.

Ćwiczenie 25

Na podstawie podanego fragmnetu *Legendy...* ułóż krzyżówkę, której rozwiązaniem będzie 'święty'. Zredaguj hasła wraz z pytaniami.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Dyskusyjny model świętości

Ważne!

Proces kanonizacji polega na uznaniu osoby zmarłej za świętą. Aktu tego dokonuje papież.

Polecenie 4

Zredaguj głos w dyskusji na temat: 'W czym tkwi dyskusyjny model postawy świętego Aleksego?'

Już w średniowieczu uważano, że św. Aleksy zasługuje na podziw za hart ducha i wytrwałość, ponieważ bezgranicznie ufa Bogu, powierzając swoje życie w jego ręce. Świadomie cierpi nędzę oraz głód. Wiara Aleksego jest głęboka i żarliwa, całkowicie pozbawiona wątpliwości. Życie doczesne, będące w jego przekonaniu jedynie etapem na drodze do zbawienia, nie ma żadnej wartości, stąd pogarda dla wszystkich dóbr.

Samotność Famijany

Legenda o św. Aleksym ma wiele wersji. Część z nich określa się wspólnym mianem: wersja małżeńska. Podkreślają one wielką rolę żony Aleksego, Famijany. Wskazują nie tyle na znaczenie sakramentu małżeństwa, ile na godność kobiety. W tzw. wersjach kanonicznych była to rola niewielka – małżonka świętego jest tam niemal bezwolna i wszystko dzieje się poza nią.

Ćwiczenie 26

Scharakteryzuj zachowanie żony Aleksego. Przywołaj właściwy cytat.

Polecenie 5

Zredaguj kilkuzdaniową notatkę na temat postępowania Famijany w kontekście historycznym i społecznym epoki.

Dla zainteresowanych

Nie znamy zakończenia polskiej *Legendy o św. Aleksym*. W niektórych wersjach zachodnich niedługo po mężu umiera Famijana, która zostaje pochowana blisko swego małżonka. To wydaje się oczywiste, ale należy pamiętać, iż Aleksy był już wówczas czczony jako święty, a jego kości traktowano jak relikwie. W przekonaniu średniowiecznych chrześcijan grób znajdujący się niedaleko relikwii to niemal gwarancja dostania się do nieba. Famijana leży najbliżej, jak tylko można.

Tak więc nie przypadkiem na początku dzieła opowiadający historię Aleksego prosi o łaskę Boga, argumentując: 'Bych mogł o twych świętych prawić'. 'Świętych', a nie – 'świętym'. Choć najbardziej spektakularne było postępowanie samego Aleksego, to na wieczność w niebie zasłużyli również jego rodzice oraz żona.

Rozważania na temat ascezy

” Kazimiera Iłłakowiczówna

Opowieść małżonki świętego Aleksego

Zostawiona sama wśród nocy w oczekiwaniu,
spędziłam czas od rana na pustym bez ciebie posłaniu,
owinięta twego płaszcza rycerską purpurą
o Aleksy.

Czekałam na ciebie lat dziesięć i dwadzieścia, i trzydzieści z górą,
młoda, piękna, pachnąca – potem zimna, twarda, z zeszlą,
pomarszczoną skórą.

Na wezglowiu mym pozostał pas i płaszcz twój purpurowy zwinięty
o Aleksy.

Wysyłałam po ciebie sługi i wysyłałam po ciebie okręty...
...Nie przywiedziono cię... Lecz wieść głosiła, żeś święty...
I zagasła mi twoja twarz, i tysiączone miałeś dla mnie lica
o Aleksy.

Ja – miłująca cię, ja – ślubowana ci oblubienica...
Lecz tyś odszedł... Stopy bose, sakwy, kij i [włosiennica](#),
I mrowie robactwa, i dokoła twarze plugawe żebraków
o Aleksy.

I chwyciłam się nadziei jak odlatujących ptaków,
i biegłam do wróżbitów, i szukałam na niebie znaków,
i biłam głową o mur, i wzywałam cię w imię Jezu Chrysta
o Aleksy.

Zamieszkał w dwudziestym roku stwór, płaz, zjawa nieczysta
w komorze zimnej u bramy, włóczęga obmierzły jak glista,
jeden z gadów, dla których opuściłeś mnie – z rodu królewską
o Aleksy.

Sypiał na kawałku drewna drugą przykryty deską,
by za odpadki z kuchni, za drwiny, za rany nieopatrzone wysłużyć
koronę niebieską.

I tak mieszkał lat dziesięć i więcej, aż śmiertelnie wreszcie [zachorzał](#)
o Aleksy.

Zbudzono mnie nad ranem, bo zdawało się, że ze wszech stron pożar
ogarnął Rzym; coś się tłukło po powietrzu jak orzeł
dzwony biły i latały światła, i ludzie wylegli z domów
o Aleksy.

Ruszyły zewsząd procesje z lasem gromnic i [feretronów](#),
papież z cesarzem wyszli na bruk wśród modlitw i bicia dzwonów
i wszystkie ulice poczęły iść jak nagle zbudzone rzeki
o Aleksy.

A gdym się ocknęła ze strachu i przetałam zdumione powieki,
tom ujrzała i posłyszała, że zbliżał się grom, zrazu daleki,
śpiew, jęk, bełkotanie bębnow, mieczów szczęk o kolczugi
o Aleksy.

Już są... już tutaj doszli, już popadały w proch sługi,
już znikli w bramie – papież pierwszy, a cesarz drugi,
już dziedziniec pełen świty mocarzów, gdy oni w komorze
o Aleksy.

Zbiegłam w dół... Klęczą... płacz... migotanie świec... I w pokorze
modlący się owi dwaj... I żebrak umarły – o Boże! –
i teść mój, i [świekra](#) leżący krzyżem tuż przy barłogu
o Aleksy.

I spytał się Ojciec Święty: 'Kto zacz, kto oddał Bogu
w tym domu czystą swą duszę?' – I nie ozwał się nikt. U progu
byłam wówczas już i ujrzałam na ciele umarłego stojące rzędem
anioły
o Aleksy.

Milczenie... A w ręku trup trzymał kartę, ukrytą na poły,
więc sięgnął po nią cesarz, lecz cofnął się wnet, jakby goły
miecz ujrzał, i papież tknąć jej nie mógł ni żaden z księży
o Aleksy.

Tedy teść mój ją próbować, czyli zwoju sam nie dosięże,
jako gospodarz trupa... I już strach w ich sercach się lęże,
bo i świekra pergaminu nie mogła z dłoni zimnego wziąć trupa
o Aleksy.

Przeleciał szept po obecnych, od [ciury](#) aż do biskupa
zbledli wszyscy... Lecz jam ujrzała światła snop na kształt słupa,
który wołał mnie po imieniu twoim umiłowanym głosem
o Aleksy.

Więc przeszłam pośród klęczących, zakrywszy oblicze włosiem,
i poznałam cię, jakeś leżał obdarty, szerniały i bosy,
i wzięłam twoim pismem kreślona z twej ręki kartę
o Aleksy.

Przeczytałam im dziesięćkroć imię tve, po wieczność niestarte,
całowałam ręce twoje, oczy tve szeroko otwarte...
...Ojciec twój, matka twoja legli na twym cieie płaczący
o Aleksy.

Oto papież z cesarzem sławią cię ponad tysiące,
oto ciżby wokoło klęczące, oto dzwony w niebo bijące,
chorągwie – w pokłonach, monstrancje idą ku tobie ze wszystkich
kościółów
o Aleksy.

Jako rybak mądry wyszedłeś wczesnym rankiem z siecią na połów;
powróciłeś z chwałą w twej sieci, w chórze aniołów...
...Lecz moje serce – rozdarte, rozdarte, ciężkie, ciężkie jak ołów,
o Aleksy, Aleksy, Aleksy!

Źródło: *Opowieść małżonki świętego Aleksego*, [w:] Kazimiera Iłłakowiczówna, *Poezja naszego wieku. Antologia wierszy publikowanych po 1918 roku*, oprac. Witold Kaliński, Warszawa 1982, s. 29–32.

Ćwiczenie 27

Wytłumacz, w jaki sposób XX-wieczna poetka nawiązuje do średniowiecznej legendy.

Ćwiczenie 28

Określ, kto jest podmiotem lirycznym, a kto – adresatem w przywołanym wierszu.

Ćwiczenie 29

Opisz uczucia małżonki św. Aleksego.

Ćwiczenie 30

Określ funkcję apostrofy zamykającej każdą strofę.

” Stanisław Grochowiak

Święty Szymon Słupnik

Powolał go Pan

Na słup.

Na słupie miał dom

I grób.

A ludzie chłopaka na szafot przywiedli,

Unieśli mu głowę w muskularnej pętli.

Powolał go Pan na stryk.

Powolał go Pan,

By trwał.

By śpiewał mu pieśń

I piał.

A ludzie dziewczynę wśród przekleństw gwałcili

I włosy jej ścięli, i ręce spalili.

Powolał ją Pan

Na gnój.

Powolał go Pan

Na słup.

Na słupie miał dom

I grób.

A ludzie mych wierszy słuchając powstają
I wilki wychodzą żerującą zgrają...
Powołał mnie Pan
Na bunt.

Źródło: Stanisław Grochowiak, *Święty Szymon Słupnik*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Warszawa 2021, s. 9–10.

Ćwiczenie 31

Wyszukaj w dowolnym źródle informacje o św. Szymonie Słupniku.

Ćwiczenie 32

Wyjaśnij, jaki model świętości przedstawia wiersz Stanisława Grochowiaka *Święty Szymon Słupnik*.

Ćwiczenie 33

Wytłumacz, dlaczego wiersz *Święty Szymon Słupnik* można nazwać polemiką ze średniowiecznym ascetyzmem.

Współczesna asceza

Polecenie 6

Napisz wypowiedź argumentacyjną na temat: 'Czy we współczesnym świecie dostrzegasz realizację postaw ascetycznych?'. Rozważ problem, odwołując się do:

- *Legendy o świętym Aleksym*,
- wybranej lektury obowiązkowej,
- wybranych kontekstów.

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Polecenie 7

Zredaguj wypowiedź argumentacyjną na temat: 'Czy droga do świętości świętego Aleksego jest całkowicie słuszna?'. W pracy odwołaj się do:

- *Legendy o świętym Aleksym*,
- wybranej lektury obowiązkowej,
- wybranych kontekstów.

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Zadaniowo

Polecenie 8

Napisz wypowiedź argumentacyjną na temat: 'Jaki model świętości przedstawia polska poezja współczesna?'. Rozważ problem, odwołując się do:

- wiersza *Święty Szymon Słupnik* Stanisława Grochowiaka,
- wybranej lektury obowiązkowej,
- wybranych kontekstów.

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Święty Aleksy, 1653. Sceny na drugim planie przedstawiają epizody z życia Aleksego.

Źródło: José Juárez [czyt.: hose huarez], olej na płótnie, Museo Nacional de Arte, Meksyk, domena publiczna.

Polecenie 9

Porównaj wizerunek Aleksego w *Legendzie o świętym Aleksym* z obrazem *Święty Aleksy* José Juáreza.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.